

Afetzedeler için Sağlanan Yemek Çadırları ve Gıda Dağıtım Yerlerindeki Yardımların Beslenme İhtiyacını Karşılama Durumlarının Değerlendirilmesi

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Begüm Kalyoncu Atasoy

İstanbul Aydın Üniversitesi

Doğal afetlerle ilişkili ölümlerin çok büyük bir kısmı yetersiz ve/ya uygun olmayan beslenme koşullarından kaynaklanmaktadır. Türkiye’de 6-7 Şubat 2023 tarihlerinde meydana gelen ve en az 10 ili etkileyen 7.5 üzeri şiddetindeki iki deprem gibi büyük ölçekli doğal afetleri takip eden kritik saatlerde afetzedelere besleyici yemekler verilmesi gerekmektedir. Afetzedelere yemek verilmesi hem beslenme ihtiyacını karşılar hem de psikolojik destek sağlar.

Afette beslenme uygulamaları dört faza ayrılmıştır. Faz 0 ilk üç günü, Faz 1 ilk dört ila otuz gün arasını, Faz 2 birinci ve ikinci ay arasındaki dönemi ve Faz 3 ise üçüncü ve altıncı aylar arasındaki dönemi kapsar.

Faz 1, acil dönemin sonlandığı, ihtiyaç tespit çalışmalarının tamamlanması ile afetzedelerin toplu olarak geçici barınma ünitelerine geçirildiği periyottur. Bu fazın ilk günlerinde hazır besinlerin verilmesi (ekmek, peynir, yoğurt, zeytin, vb.) uygun olsa da devam eden süreçte günlük ihtiyacı karşılamaya yönelik bir beslenme örüntüsüne geçiş yapılmalıdır. Türkiye’ye Özgü Beslenme Rehberi’nde bireylerin günlük enerji ve protein gereksinimleri her ne kadar yaşa, cinsiyete, beden yapısına, fiziksel aktivite yapma durumuna, iklim ve mevsim koşullarına göre değişse de günde ortalama kişi başına 2000 kkal normal bir yaşam sürmek için gereklidir. Faz 1 döneminde özellikle tüketimi kolay, çabuk bozulmayan ve besleyici gıda maddeleri (örneğin tahıllar -ekmek, bisküvi, makarna, bulgur-, yumurta, kurubaklagiller, konserve yiyecekler, vb.) sağlanmalıdır. Faz 1’in ilerleyen günlerinde mutlaka sağlıklı su ve mutfak ortamı sağlanarak kişilerin beslenmesine taze sebze ve meyvenin dahil edilmesi gerekir. Bu fazda bireylerin çadır veya barınaklarda yemek pişirme ve hazırlama olanakları sınırlı olduğu için merkezi mutfaklarda öğünler hazırlanır. Bu sebeple ivedilikle merkezi mutfaklar kurularak, bu mutfakların işlerliği sağlanmalıdır. Afetzedelerin bulunduğu koşullara uyum sağlamaya başlamalarını takiben aile mutfak seti dağıtımı ve kuru gıda yardımı yapılmaya başlanır. Kuru gıda yardımlarına, toplumun beslenme alışkanlıklarına uygun olarak afetzedelerin kendi ihtiyaçlarını karşılayabilecek duruma gelene kadar geçen süre zarfında kesintisiz olarak devam edilir. Bu aşamada besin seçimi yapılırken depolama, hazırlama ve pişirme olanakları göz önünde bulundurulmalıdır. 3-5 yaşın altındaki çocuklar ve gebe-emzikli kadınlar için her gün ilave öğün verilmelidir. Bununla beraber sunulan yiyeceklerin ve içeceklerin kişilerin kültürel ve beslenme alışkanlıklarına uyumlu olması gerekmektedir.

Afet durumlarında beslenme, yaşamı sürdürmek için elzem olmasına rağmen bu konuda sınırlı sayıda yapılan çalışmaların daha çok Faz 2, 3 ve sonraki dönemlerde yapıldığı görülmekte olup; Faz 0 ve 1 dönemlerinin zor koşullardan dolayı bu konuda yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Afet durumlarında beslenmeye ilişkin yayınlanmış kaynaklar genellikle derleme veya rehber formatında olup sahada gerçekleşen beslenmeye ilişkin bilgi küresel olarak çok az sayıdadır. Bu sebeple bu araştırma projesinin amacı Türkiye’de yaşanan depremlerden en çok etkilenen illerden olan Hatay’da kurulan yemek çadırları ve gıda dağıtım yerlerindeki yardımların beslenme ihtiyacını karşılama durumunun hızlı değerlendirmesini yapmaktır. Planlanan çalışmada besin ögesi örüntü profili ve besin içeriği Türkiye’ye Özgü Beslenme Rehberi’nde belirtilen kriterler baz alınarak analiz edilecek ve gıdalar ile menülerin farklı yaş gruplarının gereksinimlerini karşılamadaki yeterlilikleri belirlenecektir. Bu çerçevede bir ihtiyaç analizi yapılacaktır. Araştırma sonuçları ışığında,

politika yapıcılar, alanda çalışan akademisyenlerin ve sivil toplum kuruluşu temsilcilerinin davet edileceği bir webinar düzenlenecek ve afetzedelerin beslenmelerine yönelik güncel bir rehber hazırlanacaktır.